

חינוך לחיים בגישה התפתחותית רחבה- היבטים תיאורטיים, אמפיריים ומעשיים

פרופ' רחל גלי צינמון

המעבדה לחקר התפתחות קריירה

בית הספר לחינוך

אוניברסיטת תל אביב

מוקדי ההרצאה

- מאפייני ואתגרי עולם העבודה
- מודלים תיאורטיים
- ממצאים אמפיריים
- הצגת מודל סינרגטי לחינוך לקריירה

תמורות בעולם העבודה ב-100 השנים האחרונות

אוטומציה

מקצועות מסורתיים נעלמים

כניסת נשים לשוק העבודה ועלייה במספר משפחות כפולות קריירה

גלובליזציה והסטת תעשיות, ארגונים ועובדים

עלייה בשיעור העובדים המשכילים

שינויים בארגונים המקצועיים ובסביבות העבודה

עיצומה של מהפכת המידע

סוף עידן העבודה ?

תמורות בעולם העבודה והחברה

THANK YOU FOR BEING LATE: AN OPTIMIST'S GUIDE TO THRIVING IN THE AGE OF ACCELERATIONS, BY
(2016) THOMAS, L. FRIEDMAN

שינויים טכנולוגיים, תהליכי גלובליזציה ושנוי אקלים קיצוניים משפעים באפון משמעותי על:

❖ עולם העבודה (העלמות של מקצועות, הסטת תעשיות למקומות שונים בעולם, עלייה בשיעור

העובדים המשכילים, שילוב נשים ואנשים עם מגבלה, שינויים בארגונים מקצועיים

❖ פוליטיקה – עלייתן של מפלגות קיצוניות או של אלה המשכילים לשכנע כי יביאו פתרון

❖ אתיקה- סוגיות מורכבות של דילמות אתיות ומוסריות בעקבות שינויים טכנולוגיים

❖ קהילתיות- הפוטנציאל של קהילה ליצור יחסים משמעותיים ושליטה בסביבה.

אנחנו בעיצומה של מהפכה דיגיטלית

אֵיךְ יִרְאֶה שׁוּק הָעֵבֹדָה הָעַתִּידִי ??

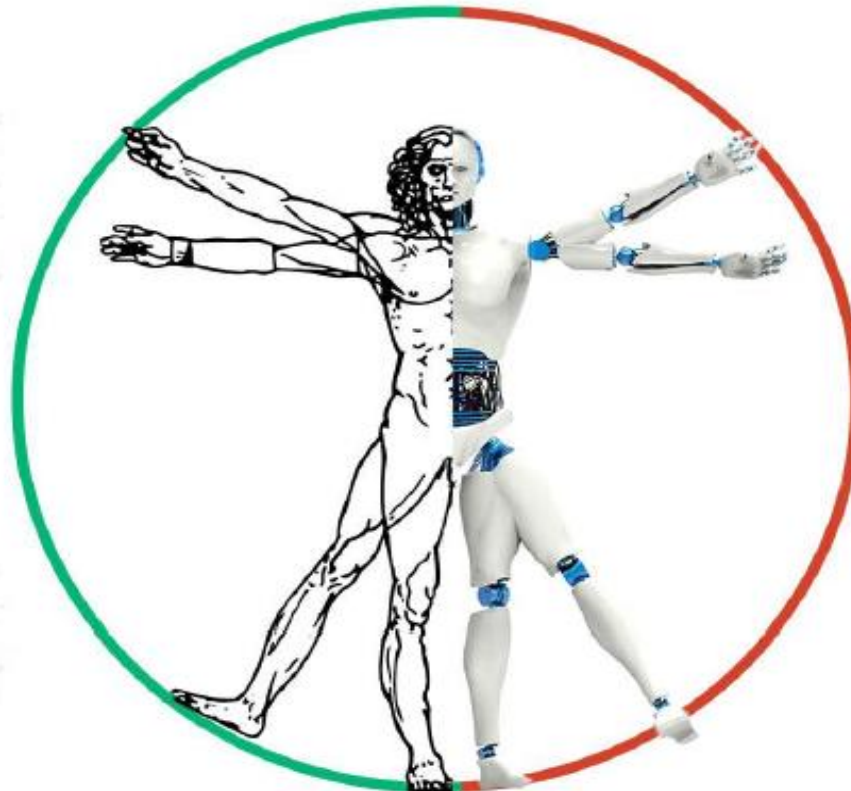
מקצועות הנמצאים בסיכון

FREY AND OSBORNE, 2013

סיכון נמוך

משימות:

- יצירתיות
(creativity)
- אינטליגנציה רגשית
social)
(intelligence)
- יכולת תגובה
לסביבה משתנה

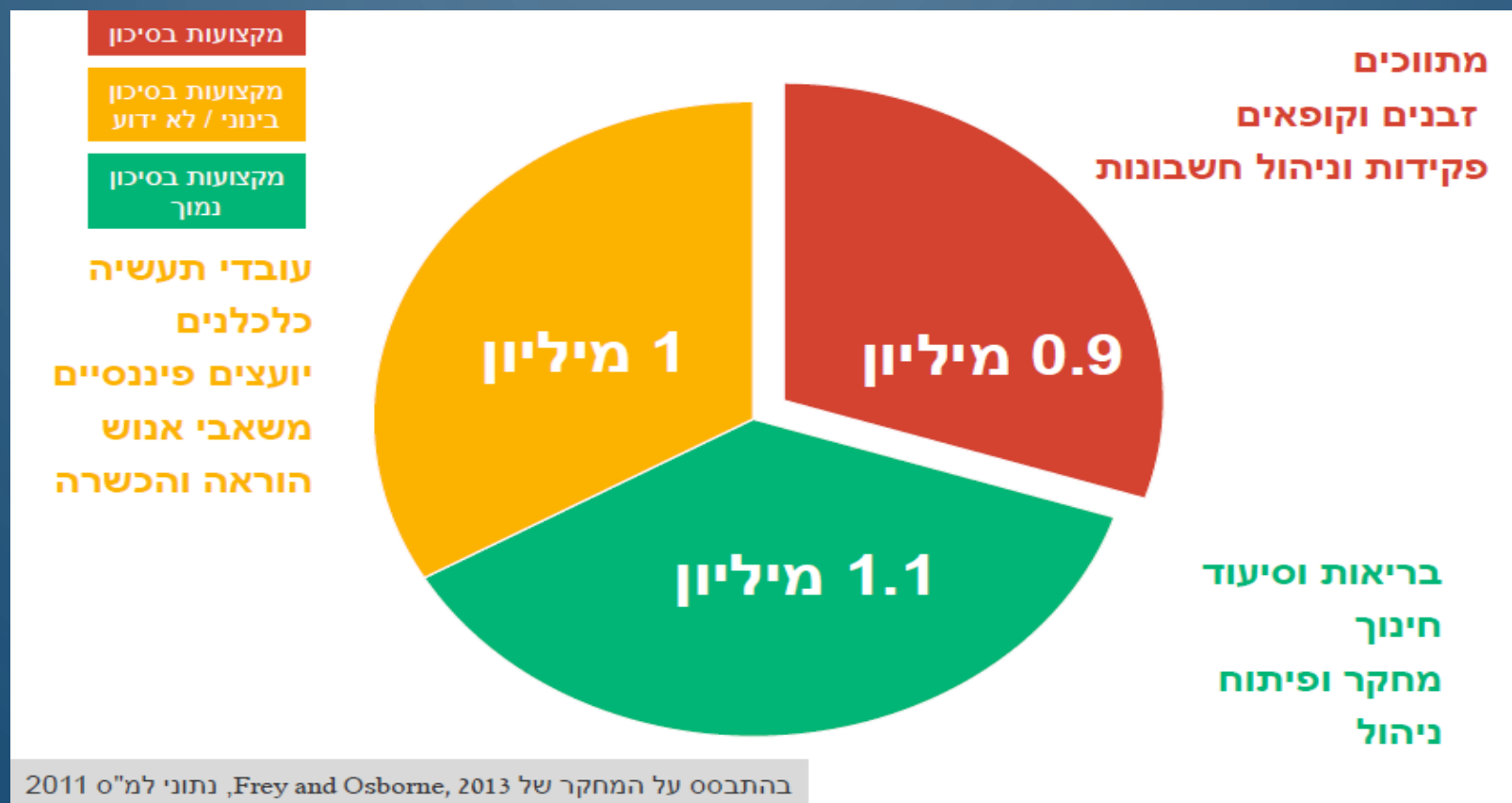
סיכון גבוה

משימות:

- ידניות (manual)
- חזרתיות
(routine)
- מבוססות נהלים
(rule-based)

עובדים לפי רמת סיכון טכנולוגי בישראל

המועצה הלאומית לכלכלה משרד ראש הממשלה 2014

גישות מנוגדות לעולם העבודה העתידי

- האופטימיסטים צופים כי השינויים הטכנולוגיים יטיבו עם האנושות ועולם העבודה יהיה ידידותי יותר עבור האנשים.
- הפסימיסטים צופים כי רובוטים ינהלו את עולמנו, אשר יהיה מקום אפשרי לקבוצה מצומצמת בלבד של אנשים.
- Brynjolfsson, E., & McAfee, A. (2014). The second machine age: Work, progress, and prosperity in a time of brilliant technologies.
- Ford, M. (2015). Rise of the robot: Technology and the threat of a jobless future.
- Frey, C. B. & Osborn, M. A. (2013). The future of employment : How susceptible are jobs to computerization?

אי הודאות התעסוקתיות
מתעצמת !

איך מכינים תלמידים לעידן זה של
אי וודאות?

FRIEDMAN:

We can overcome the multiple stresses of an age of accelerations—if we slow down, if we dare to be late and use the time to reimagine work, politics, and community.

שינויים במרחב התיאורטי של הפסיכולוגיה התעסוקתית וחינוך לקריירה

- תיאוריות התפתחות

- תיאוריות הקשריות

- מכוונות אדם

- ממוקדות תהליך

- תיאוריות התאמה

- תהליך חד פעמי

- מכוונות ארגון

- ממוקדות משבר

הבסיס הערכי לתיאוריה, מחקר ועשייה בתחום ההתפתחות קריירה

- ההכרה בערך האדם, הדאגה לזכויות הפרט ולמחויבותה של החברה לחיים בעלי משמעות ועניין עבור חברה – הם הבסיס הערכי של החינוך לקריירה ושל תנועת ההדרכה וההכוונה המקצועית מאז ועד היום.

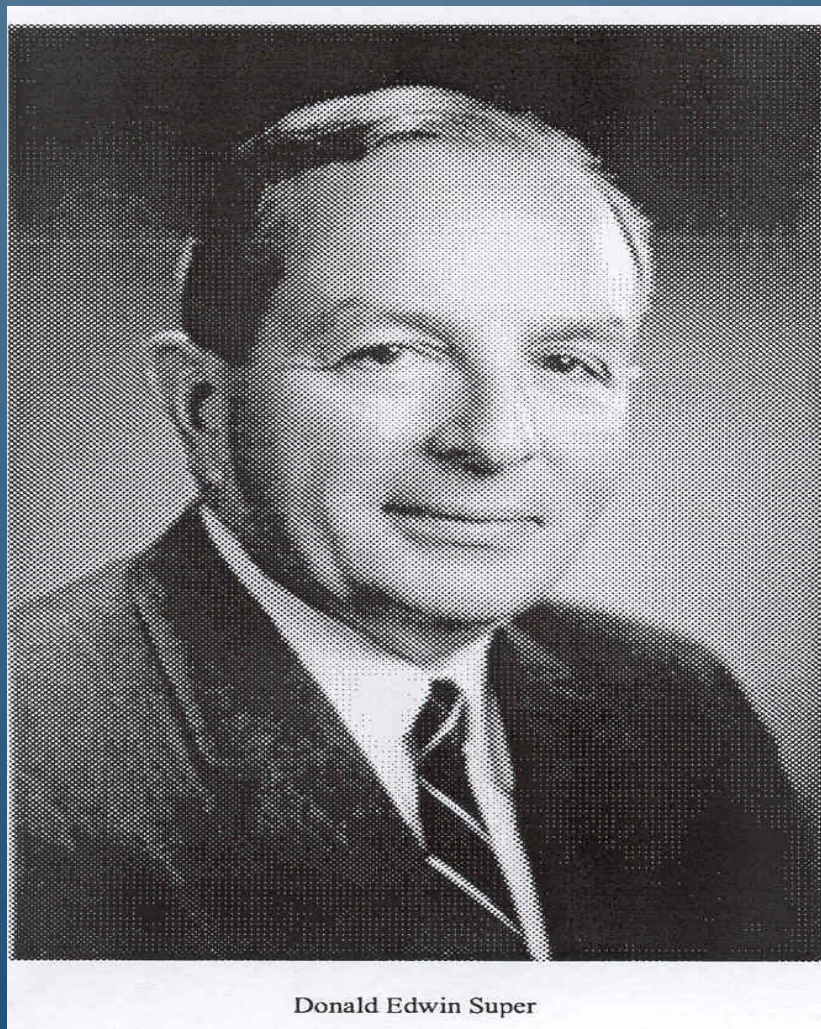
PROTEAN CAREER

The protean career is a process which the person, not the organization, is managing. It consists of all of the person's varied experiences in education, training, work in several organizations, changes in occupational field, etc. The protean person's own personal career choices and search for self-fulfillment are the unifying or integrative elements in his or her life. The criterion of success is internal (psychological success), not external. (Hall, 1976, p. 201)."

עיקרי הגישה

- התמקדות בתפיסה אישית של הצלחה ולא בהצלחה אנכית
- תהליך למידה מתמשך הכולל שינוי זהויות מקצועיות
- התמקדות בגיל מקצועי ולא בגיל כרונולוגי
- בטחון תעסוקתי מוחלף בניידות תעסוקתית
- אתגרים תעסוקתיים ויחסים הם המקורות להתפתחות בעבודה ולא בהכרח הכשרות
- התמקדות בלמידת מטה-מיומנויות כמו היכולת ללמוד, מודעות והבנה עצמית, גמישות
- גמישות והבנה עצמית מושגים מאינטראקציות עם אחרים (תלות וקשרי גומלין, הדדיות, למידה משונות).

דונלד סופר - אבי הגישה להתפתחותית
DUNALD E. SUPER (1910-1994)

Donald Edwin Super

LIFE SPAN LIFE SPACE THEORY

- מושג **העצמי** הינו מרכזי בגישתו של סופר.
- הפרט הוא תוצר **ההתנסויות** של עצמו.
- התפתחות תעסוקתית היא **תהליך** של פיתוח ויישום תפיסה עצמית.
- תפיסה עצמית מקצועית מתפתחת ומשתנה עם הזמן וכתוצאה **מאינטראקציה עם הסביבה**.
- קריירה היא **קשת התפקידים** שהאדם ממלא במהלך חייו המהווה את סגנון חייו.

MARK SAVICKAS

[http://www.neomed.edu/alumni/alumniassociation/awards/
lifetime-achievement-award/2015-mark-savickas-ph.d](http://www.neomed.edu/alumni/alumniassociation/awards/lifetime-achievement-award/2015-mark-savickas-ph.d) •

MARK SAVICKAS CAREER CONSTRUCTION

הבניית קריירה- מארק סאביקס

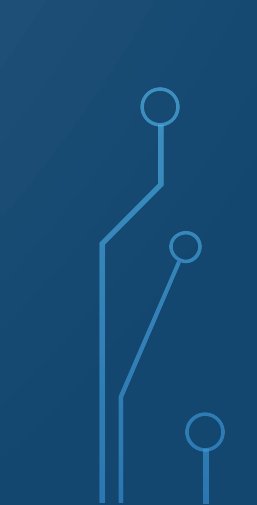
- מתמקדת ב**העדפות** של אנשים ולא באבחון יכולות
- לומדת את התהליך האישי-חברתי של **הסתגלות והתמודדות** עם משימות תעסוקתיות, אתגרים ומשברים
- בוחנת את האופן בו אנשים יוצקים **משמעות** להתנהגות התעסוקתית.
- הבניית הקריירה יכולה להשתכלל בכל שלב באמצעות **שיחות** המבהירות את המטלה המקצועית, מאפשרות תרגול של התאמה לסביבה, ופעילויות המבהירות ומחזקות תפיסה עצמית.

- מידת הסיפוק של הפרט מעבודתו תלוייה במידה בה הוא יכול לבטא את תפיסתו האישית בעבודה ומהמידה בה אורח חייו מאפשר לו ליישם העדפות תפקידיות נרכשות.

- תפיסה עצמית מקצועית נהיית יציבה לקראת סוף הבגרות הצעירה, אך ממשיכה להשתנות ולהתפתח עם שינויים הזמן, הסביבה וההתנסויות.

- הסתגלות קריירה היא מבנה פסיכולוגי המשקף את נכונות הפרט ומשאבי ההתמודדות שלו לעמוד בהצלחה מול שינויים ומשימות מקצועיים.

• עולם העבודה החדש (המעבר מיציבות ומחויבות לדינאמיות) מזמין ומאפשר לראות את הקריירה כמכירת "שירותים ומיומנויות" למספר מעסיקים הצריכים לסיים פרויקטים.

• במו"מ על כל פרויקט חדש, העובד מתדיין על שכר, על משמעות, על השליטה שלו בסביבה, על האיזון בין תפקידי חיים ועל היכולת להשתכלל לקראת התפקיד הבא.

• לפיכך, התיאוריה אינה מתמקדת במדידה של אישיות, תכונות ויכולות אלא באופן בו אנשים עושים שימוש במה שיש להם.

• סיפורים במקום מספרים.

THE PSYCHOLOGY-OF-WORKING PERSPECTIVE (BLUSTEIN, 2006; 2016)

עיקרי הגישה

- מתפתחת כבקורת עדינה על התמקדות הספרות הקיימת בתחום הפסיכולוגיה התעסוקתית בגברים לבנים, נוצרים, בריאים ומבוססים כלכלית.
- מזמין התבוננות רחבה ומהותית על חווית התעסוקה של אוכלוסיות המודרות בדרי"כ מהמחקר הפסיכולוגי-תעסוקתי.
- מדגיש אחריות חברתית, צדק חברתי וחובה לאקטיביזם חברתי של מטפלים ויועצים תעסוקתיים.

עקרונות מנחים של הגישה

- השתתפות בעולם העבודה מאפשרת סיפוק צרכים בסיסיים של : הישרדות, קשרים חברתיים והגשמה והכוונה עצמית.
- לחצים כלכליים ותהלכי הדרה מקשים על אנשים להשיג עבודה ראויה ולספק צרכים אלה.
- מוטיבציה להתגבר על קשיים בעבודה, גמישות והסתגלות, חשיבה ביקורתית ומודעות חברתית עשויים למתן קשרים אלה.

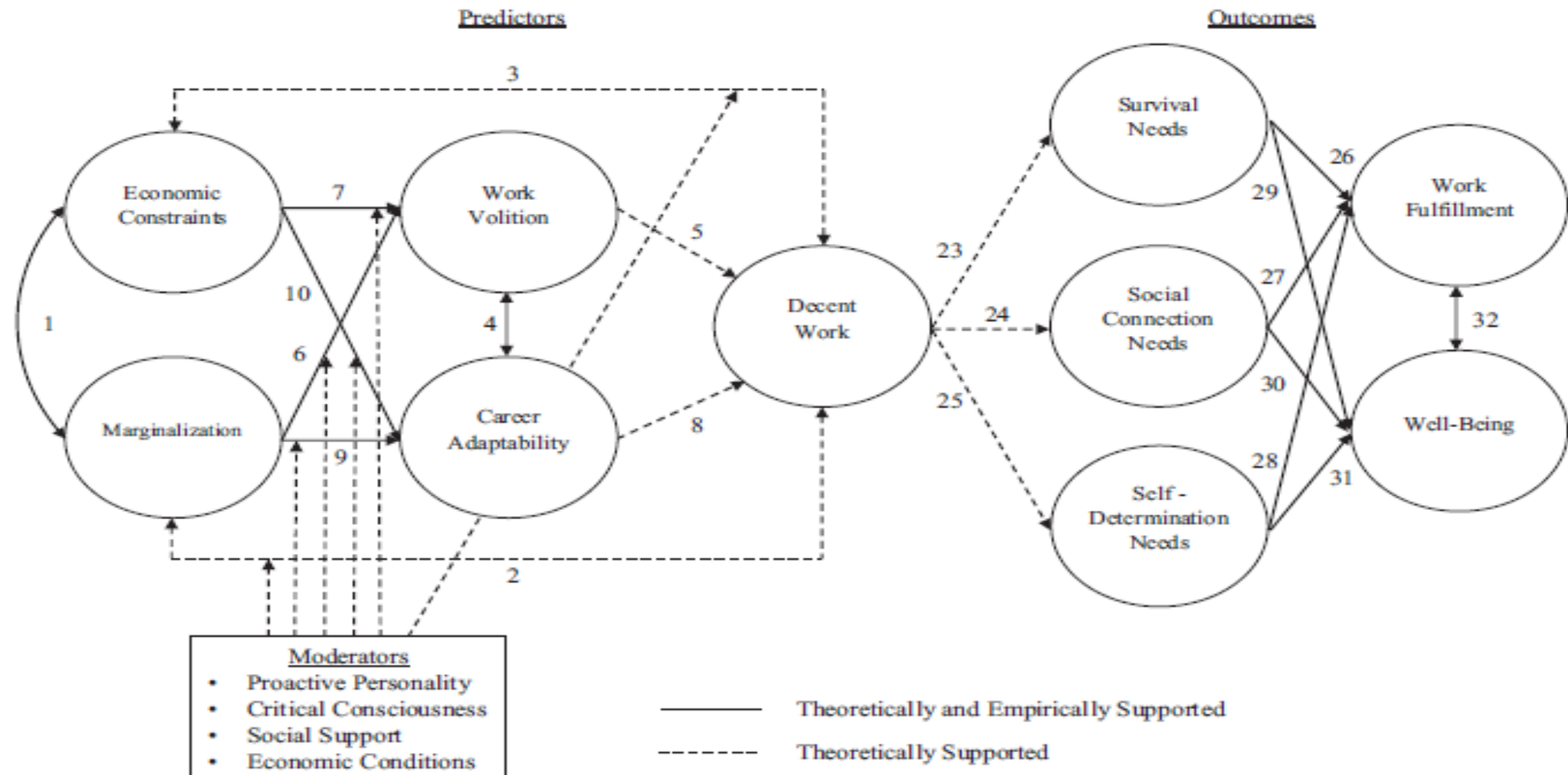

Figure 1. Theoretical Model. Proactive personality, critical consciousness, social support, and economic conditions are proposed to moderate the paths from economic constraints and marginalization to work volition, career adaptability, and decent work, respectively: proactive personality (Propositions 11–13), critical consciousness (Propositions 14–16), social support (Propositions 17–19), and economic conditions (Propositions 20–22).

תכונות עתיד של צעירים בסיכון

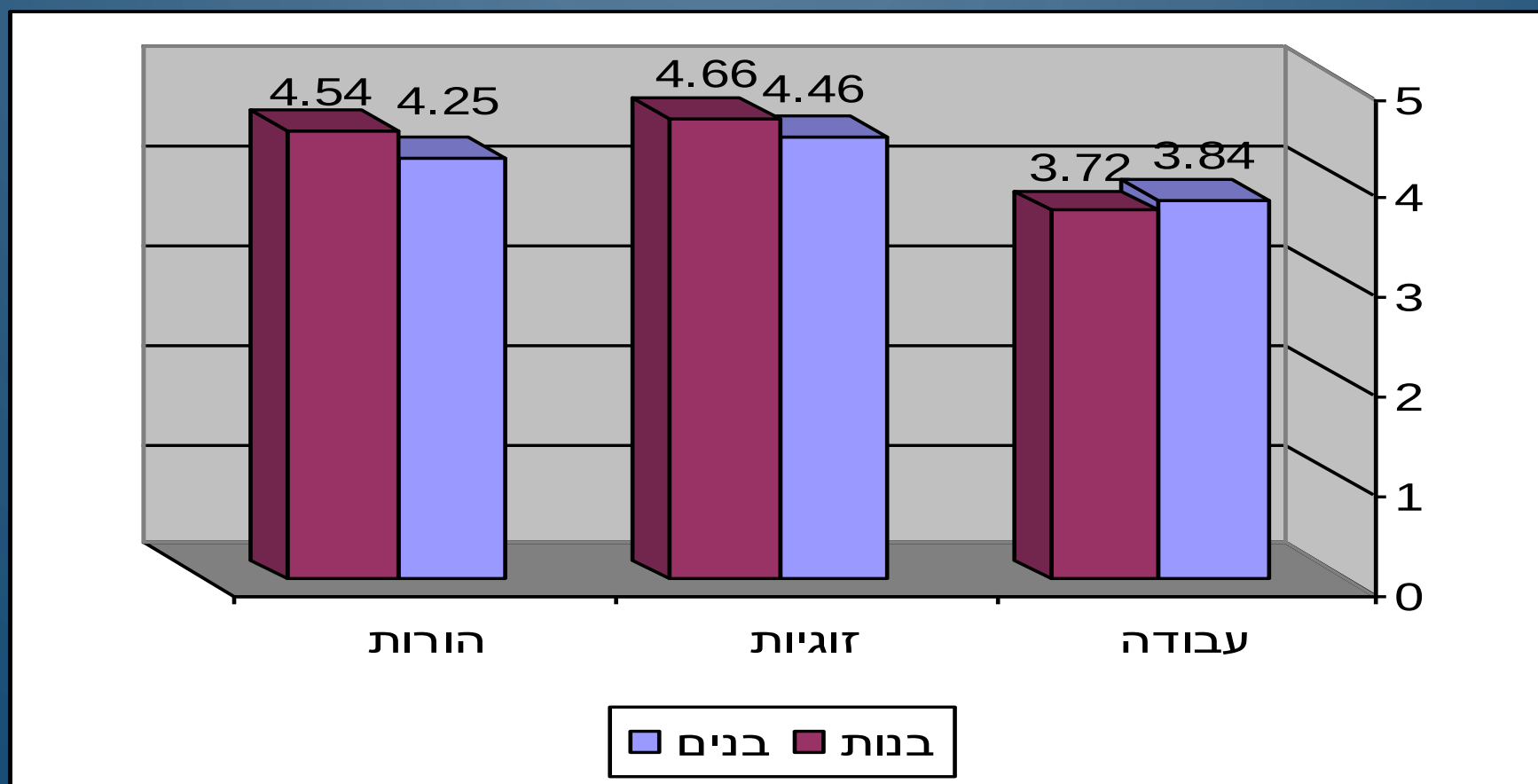
ISF במימון CINAMON & RICH, 2014

משתתפים

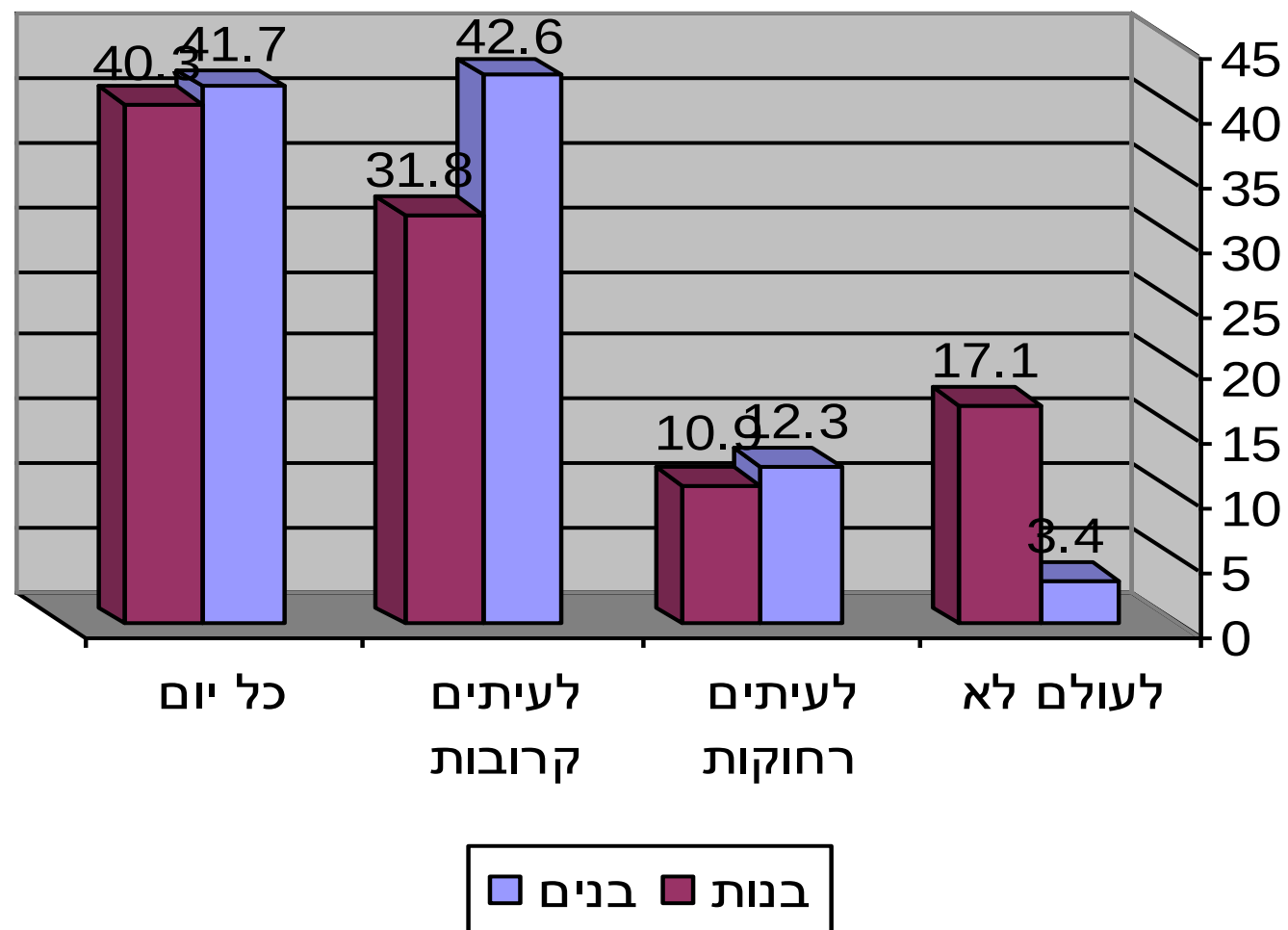
- 353 בני נוער הלומדים בשבעה מרכזי נוער שונים במרכז ודרום הארץ
219 בנים ו- 134 בנות, בטווח הגילאים 15-19 (גיל ממוצע: 17.10,
סטיית תקן: 0.91).
- 38% מאימהות התלמידים מובטלות ו- 26% מאבות התלמידים
מובטלים.

ממצאים עיקריים

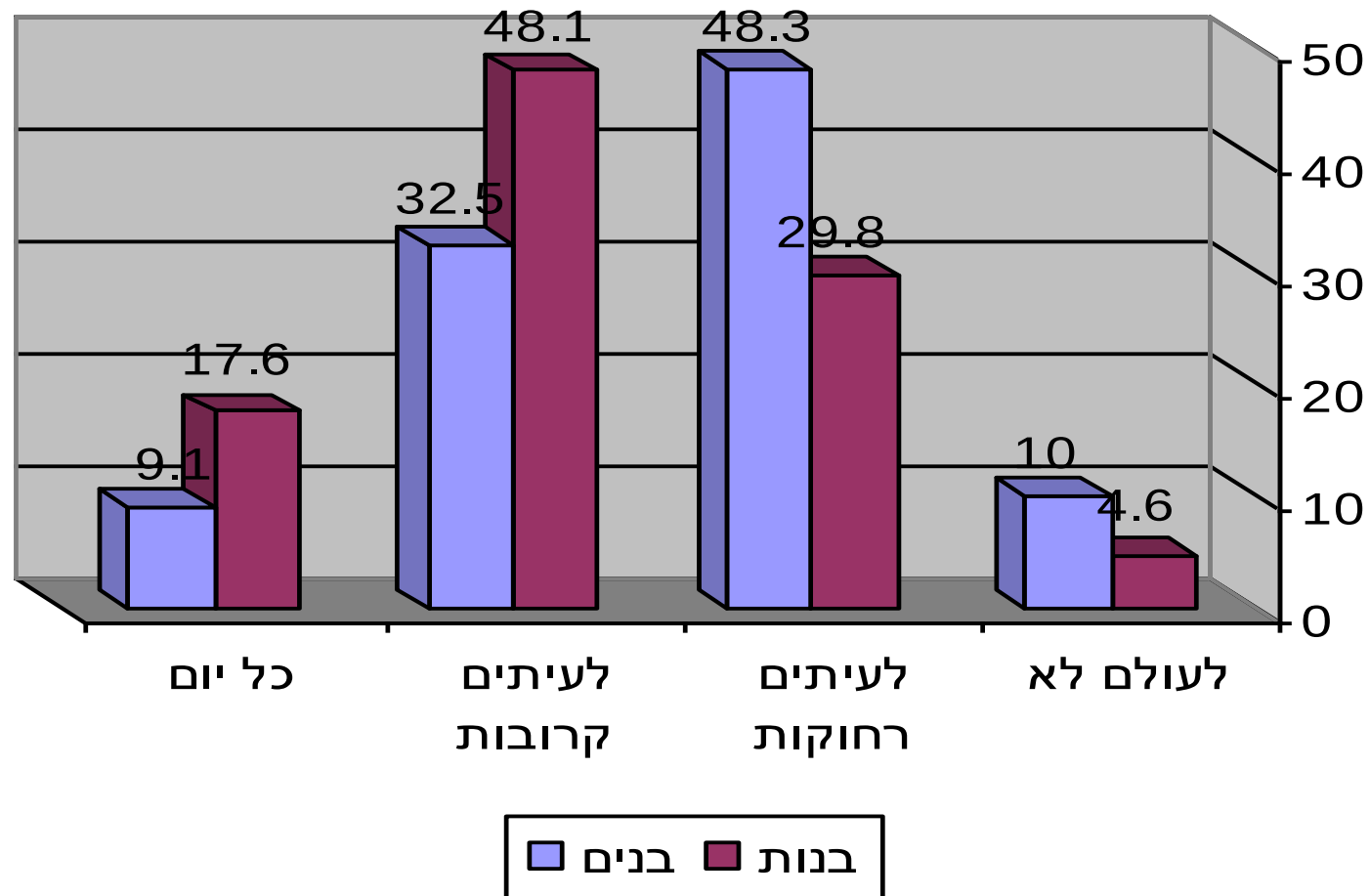
ייחוס חשיבות לתפקידי חיים

חשיבה על עבודה בעתיד

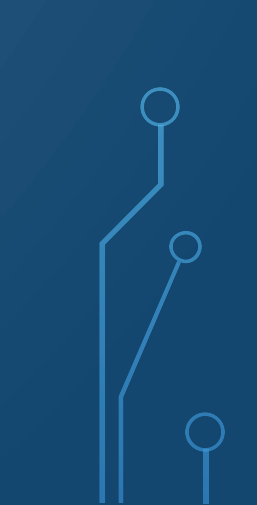
חשיבה על משפחה בעתיד

- נמצא כי אלו העוסקים בתכנון עתידם באופן אינטנסיבי יותר, הם בעלי תחושת מסוגלות עצמית גבוהה יותר, תחושת משמעות גבוהה יותר ומדווחים על דרגת גיבוש מקצועי גבוהה יותר.

- כמוכן, הם מייחסים חשיבות גבוהה יותר לזוגיות ומצפים יותר להעשרה בין תפקידי העבודה והמשפחה.

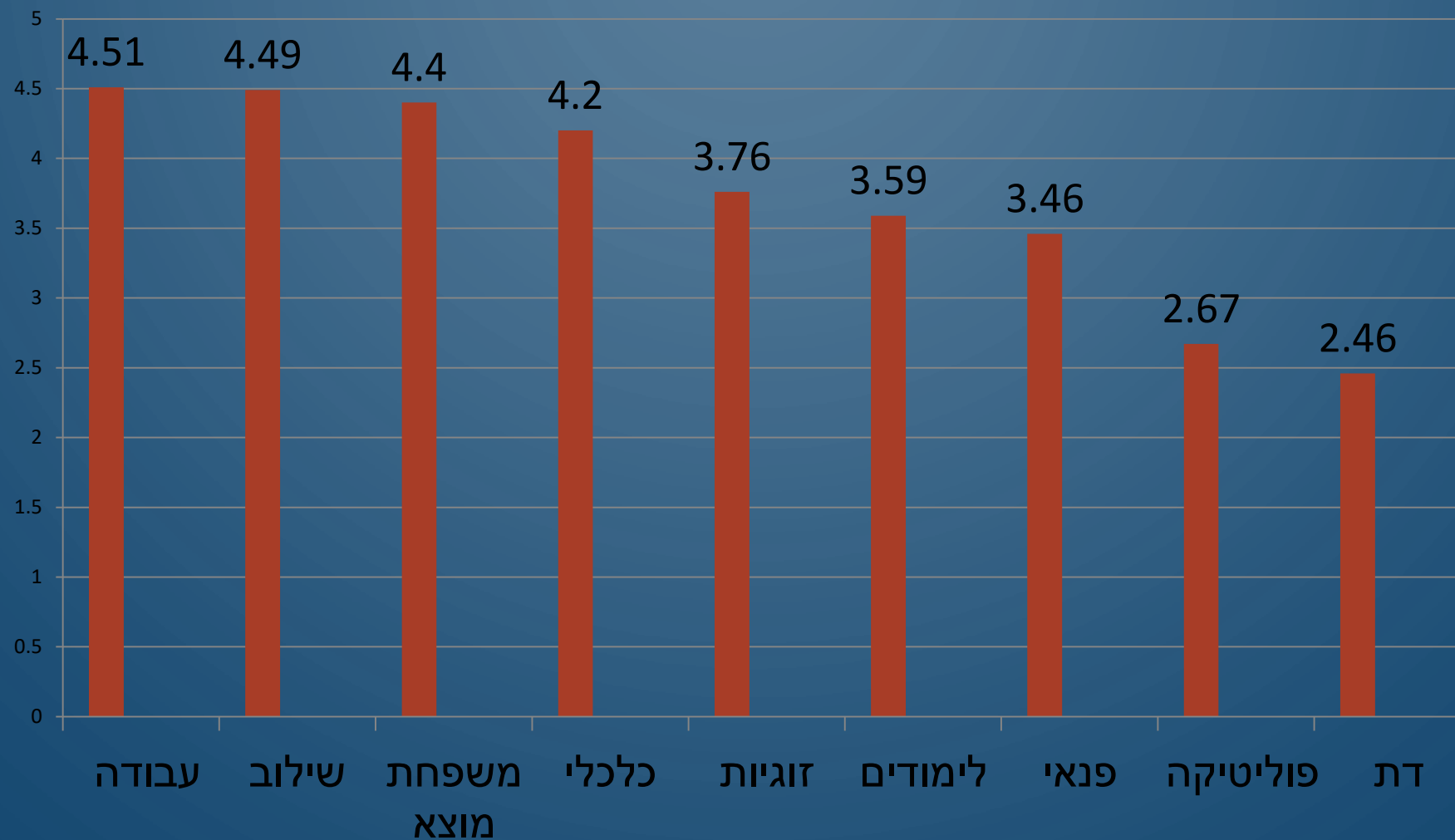
תחומי חקירה בבגרות הצעירה

CINAMON, 2017 במימון קרן גנדיר

משתתפים

- 529 צעירים בטווח הגילאים של 19-30 ($M=24.7$; $SD=2.97$).
- 152 מהמשתתפים (28.7 %) הינם גברים ו- 367 (69.4 %) הן נשים.
- דת: 315 (59.5%) מהמשתתפים הינם יהודים (גיל ממוצע הוא 25.80), 214 מהם ערבים (157 מוסלמים ו-57 נוצרים) (גיל ממוצע הוא 23.25).

ממוצע תחומי החקירה בקרב כלל משתתפי המחקר

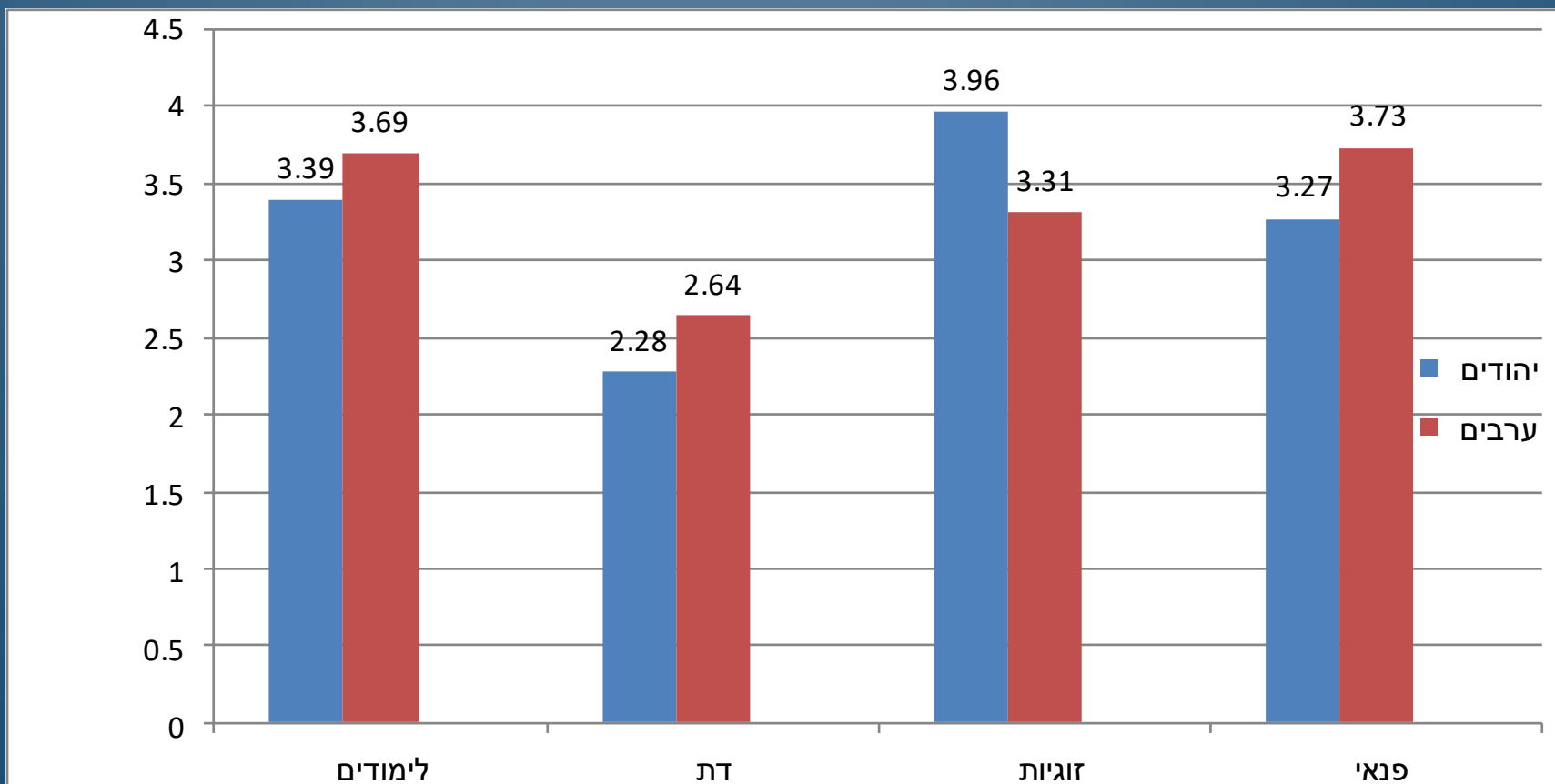

- נמצאו קשרים מובהקים בין חקירת תחום השילוב בין התפקידים לבין חקירת העבודה, חקירת התחום הכלכלי, וקשר עם משפחת המוצא.

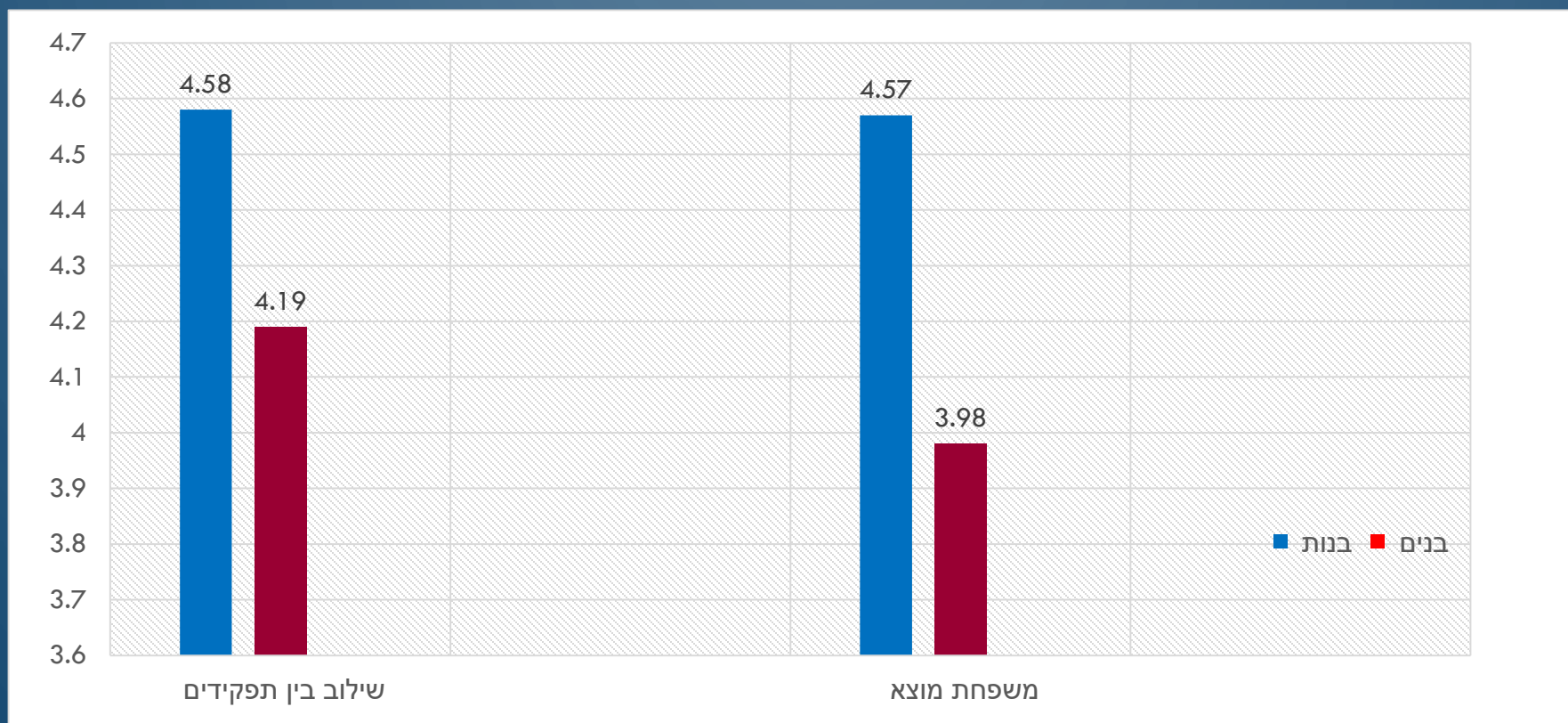

- גם בראיונות ההתייחסות לתחומי חיים אלה היא משולבת, והצעירים קושרים בין החלטותיהם המקצועיות למשפחתיות ועסוקים בהשפעות הדדיות בין ההחלטות השונות.

ממוצעי חקירת לימודים, דת, זוגיות ופנאי בקרב צעירים יהודים וערבים

הבדלים מגדריים בחקירת השילוב בין תפקידים ובחקירת משפחת המוצא

• **התפתחותית** - אנו מתפתחים לקראת הבחירות שלנו מיום
הלידה ועד הפרידה

• **הקשרית** - בחירותינו קשורות להיבטים כלכליים,
פוליטיים, תרבותיים ומשפחתיים, ומעוצבות על ידינו
באמצעות המשמעות והפרשנות שאנו נותנים לאירועים
ולסביבה

• **רחבה** - על מנת להבין את הפרט באופן מדויק יש לחקור
את תפקודו ולהדריכו תוך התייחסות למספר תפקידי
חיים בו זמנית:

עבודה-משפחה-קהילה – פנאי

Cinamon, 2012, 2014

צינמון, 2013

גישת הקריירה של צינמון-
התפתחותית, הקשרית
ורחבה

- הגישה מתמקדת בליווי והדרכת תהליכי חקירה והבניית זהות מתמשכים.
- מתמקדת בשלושה מרכיבים:

חקירה אישית

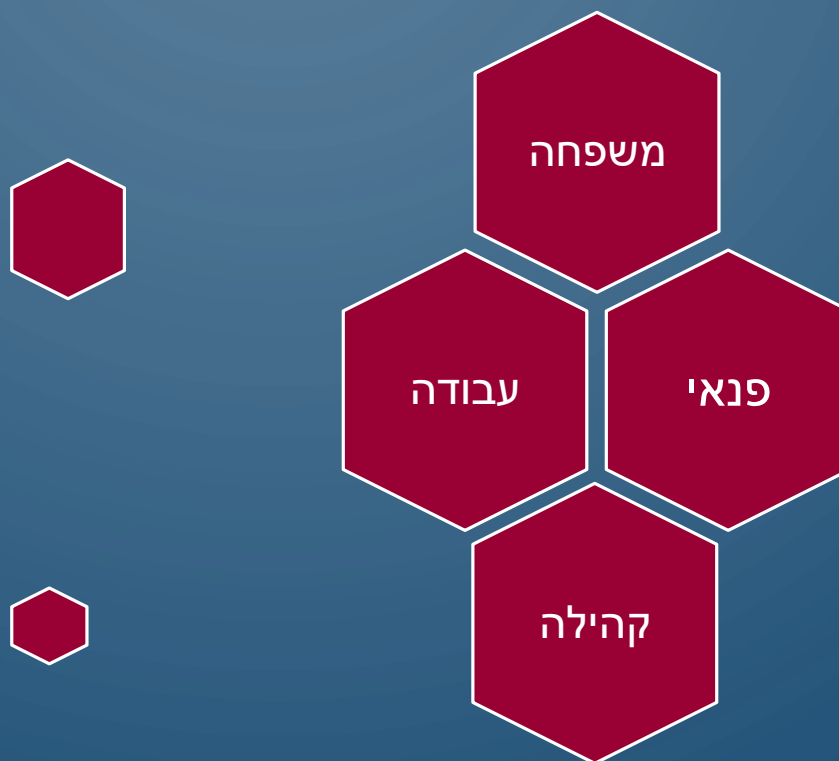
חקירת הסביבה

הקניית ידע ומיומנויות של חשיבה ביקורתית, רפלקציה ביקורתית ניהול
עצמי ויזמות

גישה מעצימה להתפתחות קריירה

- עובדת על זהות רחבה שאינה ממוקדת תפקיד אחד
- מדגישה היבטים התפתחותיים- משך החיים ולא אירוע חד פעמי
- מתחשבת בהקשר הסביבתי
- מגבירה אחריות לעיצוב חיים כולל אזרחות פעילה
- דורשת שיתופי פעולה בין פרופסיות – במחקר ובעשייה
- מדגישה את התפקיד של חוקרים ומטפלים בעיצוב מדיניות חברתית

מודל סינרגטי לייעוץ והדרכה בהתפתחות קריירה - מודל התפתחותי, הקשרי ורחב CINAMON, 2014

מטרות הליווי וההדרכה לפי המודל הסינרגטי

- פיתוח גישה רחבה לחקירה ותכנון עתיד
- פיתוח גישה מדעית לעתיד- ספקנות ופרואקטיביות
- היכרות עם נטיות, ערכים, העדפות והישגים בארבעת תחומי הליבה
- לימוד הסביבה בתחומים אלה
- תרגול מיומנויות של חקירה, איסוף מידע, מודעות חברתית ביקורתית ופרואקטיביות
- לימוד ותרגול של סוגיית השילוב בין תפקידים

תודה על ההקשבה

ההרצאה וחומרים נוספים ניתנים להורדה מאתר המעבדה לחקר התפתחות קריירה

[HTTPS://EDUCATION.TAU.AC.IL/YEUTS_CAREER_LAB](https://education.tau.ac.il/yeuts_career_lab)

CINAMON@TAUEX.TAU.AC.IL